

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA AKT VOSITALARINI JORIY ETISH VA ULARNING XODIMLAR SAVODXONLIGIGA TA'SIRI

Odilova Marjona Sobir qizi

Buxoro viloyat, Buxoro tuman 18-DMTT direktori

Annotatsiya: Mazkur maqola maktabgacha ta'lim tashkilotlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) vositalarini joriy etish jarayoni va ularning ta'lim tashkilotlari xodimlarining savodxonligiga ta'sirini o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqot davomida AKT vositalarining ta'lim jarayoniga integratsiyasi orqali xodimlarning professional malakasi va pedagogik faoliyat samaradorligini oshirish imkoniyatlari tahlil qilindi. Shuningdek, AKT vositalaridan foydalanish bo'yicha maxsus treninglarning o'tkazilishi orqali xodimlarning AKT savodxonligini rivojlantirish masalasi yoritildi. Maqola zamonaviy ta'lim tizimida texnologiyalarni joriy etishning nazariy va amaliy asoslarini ochib beradi va amaliyotda foydalanish uchun tavsiyalarni taqdim etadi.

Kalit so'zlar: AKT vositalari, maktabgacha ta'lim, pedagogik samaradorlik, xodimlar malakasi, texnologiyalarni integratsiya qilish, treninglar, AKT savodxonligi, innovatsion yondashuvlar.

Kirish Qism: Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) zamonaviy ta'lim tizimida muhim innovatsion vositalardan biriga aylanib, ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynamoqda. AKT vositalarining ta'lim jarayoniga integratsiyasi nafaqat tarbiyalanuvchilarning o'zlashtirish darajasini oshirish, balki pedagoglarning malakasini rivojlantirishda ham katta ahamiyatga ega. Bugungi globallashtirish sharoitida maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagogik jarayonlarda AKT vositalaridan keng foydalanishni talab qilmoqda, chunki bu vositalar ta'lim sifatini oshirish va xodimlarning savodxonligini takomillashtirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida AKT vositalarini joriy etish jarayoni va ularning xodimlar savodxonligiga ta'siri o'rganildi. Xodimlarning texnologiyalardan samarali foydalanish qobiliyatlari, bu vositalar orqali ta'lim sifatiga erishish imkoniyatlari va AKT savodxonligini rivojlantirish bo'yicha treninglarning ahamiyati ilmiy asoslangan holda tahlil qilindi.

Shuningdek, tadqiqot davomida AKT vositalarining ta'lim tashkilotlari faoliyatiga ijobiy ta'sirini ko'rsatadigan amaliy misollar keltirildi va texnologiyalarni joriy etishda duch kelinadigan qiyinchiliklar yoritildi. Maqola maktabgacha ta'lim tashkilotlarida innovatsion texnologiyalarning amaliy qo'llanilishi orqali xodimlarning malakasini oshirish va ta'lim samaradorligini ta'minlashga qaratilgan ilmiy xulosalar va tavsiyalarni o'z ichiga oladi. Ushbu tadqiqot ta'lim sohasida AKT vositalaridan foydalanishni yanada takomillashtirish uchun nazariy va amaliy asoslarni kengaytirishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini (AKT) ta'lim jarayonlariga integratsiya qilish masalasi ilmiy tadqiqotlar doirasida keng o'rganilib, nazariy va amaliy jihatdan yoritilgan. Ushbu tahlil AKT vositalarining ta'lim samaradorligiga va xodimlar savodxonligiga ta'sirini tahlil qilishga bag'ishlangan o'zbek va xorijiy olimlarning tadqiqotlariga asoslandi.

O.Shodiyev maktabgacha ta'limda AKT vositalaridan foydalanishning pedagogik jarayonlarga ta'sirini o'rgangan. Uning fikriga ko'ra, axborot texnologiyalarining ta'limda keng qo'llanilishi pedagoglarning malakasini oshirishda va ularning mashg'ulot samaradorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. D.Yusupova o'zining maqolasida AKT vositalarini joriy etish orqali xodimlar savodxonligini rivojlantirish imkoniyatlarini tahlil qilgan. U maxsus treninglar yordamida xodimlarning texnologiyadan foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirishning ahamiyatini ta'kidlaydi. T.Karimov o'z tadqiqotlarida AKT vositalari yordamida ta'lim tashkilotlarida boshqaruv samaradorligini oshirish yo'llarini yoritgan. U texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish nafaqat ta'lim sifatini, balki xodimlarning kasbiy rivojlanishini ham ta'minlaydi deb hisoblaydi. S.Ibragimova tomonidan olib borilgan izlanishlarda AKT vositalarining maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalar va pedagoglar faoliyatiga ta'siri o'rganilgan. U, ayniqsa, texnologiyalarni qo'llashning pedagogik innovatsiyalarni rivojlantirishdagi o'rnini qayd etadi.

N.Selwyn o'zining "Education and Technology: Key Issues and Debates" asarida ta'lim jarayonlarida texnologiyalarning roli va ular bilan bog'liq muammolarni tahlil qiladi. U texnologiyalarni ta'limga joriy etish jarayonida xodimlarning texnik savodxonligini oshirish zarurligini ta'kidlaydi. P.A.Ertmer tomonidan olib borilgan tadqiqotlar AKT vositalarini joriy etishda pedagoglarning qarashlari va ular duch keladigan to'siqlarga qaratilgan. Uning tadqiqotlari texnologiyalarni muvaffaqiyatli joriy qilish uchun xodimlarning tayyorligini oshirish zarurligini ko'rsatadi. D.Laurillard "Teaching as

a Design Science" asarida ta'lim tizimida texnologiyalarni qo'llash orqali innovatsion yondashuvlarni rivojlantirish imkoniyatlarini yoritadi. U pedagoglarning texnologik ko'nikmalarini rivojlantirish ta'lim samaradorligini oshirishning asosiy sharti ekanini ta'kidlaydi. M.J.Koehler va P.Mishra tomonidan ishlab chiqilgan TPACK modeli ta'limda texnologiyalarni qo'llashning nazariy asosini yaratadi. Ushbu model o'qituvchilarning texnologik, pedagogik va mazmuniy bilimlarni integratsiya qilish qobiliyatini rivojlantirishni taklif etadi.

Yuqoridagi tadqiqotlar ko'rsatadiki, AKT vositalarini joriy etish va xodimlarning savodxonligini oshirish masalasi nafaqat texnik vositalar, balki pedagogik yondashuvlar va treninglarni tashkil etishni ham o'z ichiga oladi. Mahalliy va xorijiy olimlarning tadqiqotlari ushbu yo'nalishda nazariy va amaliy asoslarni mustahkamlashga xizmat qiladi. Maqola mazmuni shuni ko'rsatadiki, ta'lim tizimida texnologiyalarni muvaffaqiyatli joriy etish uchun xodimlarning texnologik va pedagogik ko'nikmalarini birgalikda rivojlantirish zarur.

TADIQOT METODLARI

Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida AKT vositalarini joriy etish jarayoni va ularning xodimlar savodxonligiga ta'sirini o'rganish uchun quyidagi tadqiqot metodlaridan foydalanilgan:

Nazariy tahlil metodi. Adabiyotlar va ilmiy tadqiqotlarni o'rganish orqali AKT vositalarining ta'lim jarayonlariga integratsiyasining nazariy asoslari tahlil qilindi. Mahalliy va xorijiy olimlarning tadqiqotlari ko'rib chiqilib, ularning yondashuvlari o'rganildi.

Eksperimental metod. AKT vositalarini ta'lim jarayoniga kiritishning samaradorligini baholash maqsadida amaliy tajribalar o'tkazildi. Eksperiment davomida xodimlarga texnologik treninglar o'tkazilib, ushbu treninglarning ta'lim sifatiga va xodimlar savodxonligiga ta'siri o'rganildi.

Kuzatuv metodi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida AKT vositalaridan foydalanish jarayoni kuzatildi. Ushbu metod orqali xodimlarning texnologiyalardan foydalangan holda mashg'ulotlarni o'tkazishdagi faolligi va samaradorligi baholandi.

So'rovnoma va intervyu metodi. Tadqiqot davomida maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagoglari va boshqaruv xodimlari o'rtasida so'rovnomalar va intervyular o'tkazildi. So'rovnomalar orqali xodimlarning texnologiyalardan foydalanish bo'yicha ko'nikmalari, duch kelayotgan muammolari va innovatsion yondashuvlarga munosabatlari o'rganildi.

Statistik tahlil metodi. Eksperiment va so'rovnoma natijalari statistik usullar yordamida tahlil qilindi. Ma'lumotlar asosida xodimlarning texnologik

savodxonligi darajasi va ta'lim jarayoniga AKT vositalarining ta'siri bo'yicha aniq xulosalar chiqarildi.

Taqqoslash metodi. Tadqiqot davomida AKT vositalari joriy etilgan va etilmagan tashkilotlarda ta'lim samaradorligi va xodimlar faoliyati o'rtasidagi farqlar o'rganildi. Ushbu metod texnologiyalarni qo'llashning afzalliklarini aniqlashga imkon berdi.

Mazkur metodlar tadqiqotning ilmiy asoslanganligi va natijalarining aniqligini ta'minlashga xizmat qildi. Ushbu yondashuvlar orqali AKT vositalarining ta'lim jarayoniga integratsiyasining amaliy va nazariy jihatlari har tomonlama o'rganildi.

NATIJAR VA MUHOKAMALAR

Tadqiqot davomida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) vositalarini joriy etishning samaradorligi va ularning xodimlar savodxonligiga ta'siri chuqur o'rganildi. Olingan natijalar quyidagilarni ko'rsatdi: AKT vositalaridan foydalanish bo'yicha ko'nikmalar rivoji kuzatildi. Treninglar orqali pedagoglarning AKT vositalaridan foydalanish bo'yicha ko'nikmalari sezilarli darajada oshdi. Tajriba guruhi ishtirokchilarining 88%i treninglardan so'ng texnologiyalarni o'zlashtirish darajasining oshganligini qayd etdi, nazorat guruhida esa bu ko'rsatkich 60%ni tashkil etdi.

Mashg'ulotlar samaradorligining oshishi kuzatildi. AKT vositalari yordamida tashkil etilgan mashg'ulotlar samaradorligi tajriba guruhida 92%ga oshgani kuzatildi. Bu ko'rsatkich AKT vositalarining o'quv jarayoniga kiritilishi ta'lim sifatini sezilarli darajada yaxshilashini tasdiqlaydi. Pedagoglar qiziqishi yanada ortdi. Tajriba guruhi pedagoglarining 85%i texnologiyalardan foydalanish qiziqarli va samarali ekanligini ta'kidlagan bo'lsa, nazorat guruhida bu ko'rsatkich 50%ni tashkil etdi. Ota-onalarning ijobiy fikri qayd etildi. Tajriba guruhi o'quvchilarining ota-onalarining 90%i AKT vositalarining bolalar bilimni mustahkamlash va rivojlantirishda ijobiy ta'sir ko'rsatganligini qayd etdi.

Ko'rsatkichlar tahlili

1-jadval.

Ko'rsatkichlar	Tajriba guruhi (%)	Nazorat guruhi (%)
Treninglardan keyin xodimlarning AKT vositalaridan foydalanish ko'nikmalarining oshishi	88	60
Pedagoglarning mashg'ulot samaradorligi oshgani qayd etilgan	92	65
Pedagoglar tomonidan AKT vositalaridan foydalanishga qiziqish bildirganlar	85	50
Ota-onalarning AKT vositalarining ta'lim jarayoniga ta'sirini ijobiy baholagan	90	55

Tadqiqot natijalari AKT vositalarini ta'lim jarayonlariga integratsiya qilishning bir qator afzalliklarini ochib berdi. Jumladan: texnologik savodxonlikni oshirish: Maxsus treninglar orqali xodimlarning AKT vositalaridan foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyati tasdiqlandi. Bu xodimlarning kasbiy malakasini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Ta'lim samaradorligini oshirish: AKT vositalarining ta'lim jarayonidagi qo'llanilishi mashg'ulotlarni interaktiv va qiziqarli qilish bilan birga, bolalarning bilim olish jarayonini sezilarli darajada yaxshilaydi. Ota-onalar va pedagoglarning qo'llab-quvvatlashi: Tadqiqot davomida ota-onalar va pedagoglarning AKT vositalaridan foydalanish jarayoniga nisbatan ijobiy munosabatlari kuzatildi, bu esa texnologiyalarning kelgusidagi muvaffaqiyatli joriy etilishi uchun zamin yaratadi.

Biroq, texnologiyalarni joriy qilishda ba'zi muammolar ham qayd etildi. Xususan, ba'zi pedagoglarning texnologik savodxonligi yetarli darajada emasligi va ularni qo'llashga bo'lgan qarshiliklar hal qilishni talab qiladigan masalalar sifatida ko'rindi.

AKT vositalarini joriy qilish maktabgacha ta'lim tizimini innovatsion yondashuvlar bilan boyitadi va xodimlar savodxonligini oshirish orqali ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqadi. Kelgusida trening dasturlarini kengaytirish va texnologiyalardan foydalanish bo'yicha qo'llab-quvvatlash tizimini mustahkamlash tadqiqotning asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lishi kerak.

XULOSA: Mazkur tadqiqot maktabgacha ta'lim tashkilotlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) vositalarini joriy etish va ularning xodimlar savodxonligiga ta'sirini o'rganishga bag'ishlandi. Tadqiqot natijalari AKT vositalarining ta'lim jarayoniga integratsiyasi nafaqat

tarbiyalanuvchilarning bilim olish jarayoniga, balki pedagoglarning kasbiy mahoratini rivojlantirishga ham sezilarli ta'sir ko'rsatishini tasdiqladi. Xulosa qilish mumkinki, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida AKT vositalarini keng joriy etish va xodimlarning texnologik savodxonligini oshirish ta'lim samaradorligini oshirishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Kelgusida trening dasturlarini yanada takomillashtirish, texnologik qo'llab-quvvatlashni kuchaytirish va innovatsion texnologiyalarning ta'lim jarayoniga integratsiyasini kengaytirish zarurdir. Ushbu yo'nalishdagi izlanishlarni davom ettirish ta'lim sohasini yangi rivojlanish bosqichiga olib chiqishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- i. O.Shodiyev. "Maktabgacha ta'limda AKT vositalaridan foydalanishning pedagogik jarayonlarga ta'siri". *O'zbekiston pedagogika jurnali*, 2021. 34(2), 45-49.
- ii. D.Yusupova. "AKT vositalarini joriy etish orqali xodimlar savodxonligini rivojlantirish". *Ta'lim va taraqqiyot ilmiy jurnali*, 2020. 12(3), 25-31.
- iii. T.Karimov. "Maktabgacha ta'limda boshqaruv samaradorligini oshirishda AKTning o'rni". *Innovatsion ta'lim texnologiyalari jurnali*, 2019. 18(1), 15-20.
- iv. S.Ibragimova. "Maktabgacha ta'limda AKT vositalarining o'quv jarayonlariga ta'siri". *Pedagogik izlanishlar to'plami*, 2022. 5(4), 30-36.
- v. N.Selwyn. *Education and Technology: Key Issues and Debates*. New York: Routledge. 2011.
- vi. P.A.Ertmer. "Teacher pedagogical beliefs: The final frontier in our quest for technology integration?". *Educational Technology Research and Development*, 2005. 53(4), 25-39.
- vii. D.Laurillard. *Teaching as a Design Science: Building Pedagogical Patterns for Learning and Technology*. New York: Routledge. 2012.
- viii. M.J.Koehler, P.Mishra. "What is technological pedagogical content knowledge (TPACK)?". *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 2009. 9(1), 60-70.